

Proračunski deficit i javni dug RH

Šarić, Mario

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:478295>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-21**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij Ekonomska politika i regionalni razvitak

Mario Šarić

**PRORAČUNSKI DEFICIT I JAVNI DUG REPUBLIKE
HRVATSKE**

Diplomski rad

Osijek, 2020.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij Ekonomska politika i regionalni razvitak

Mario Šarić

**PRORAČUNSKI DEFICIT I JAVNI DUG REPUBLIKE
HRVATSKE**

Diplomski rad

Kolegij: Makroekonomska analiza i politika

JMBAG: 0010214997

e – mail: saricmario333@gmail.com

Mentor: prof.dr.sc. Đula Borozan

Osijek, 2020.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Graduate Study Economic policy and regional development

Mario Šarić

**BUDGET DEFICIT AND PUBLIC DEBT OF THE REPUBLIC
OF CROATIA**

Graduate paper

Osijek, 2020.

**IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA**

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski
(navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: MARIO ŠARIĆ
JMBAG: 0010214497
OIB: 09011366143
e-mail za kontakt: saricmario333@gmail.com
Naziv studija: DIPLOMSKI STUDIJ: EKONOMSKA POLITIKA I REGIONALNI RAZVITAK
Naslov rada: PRORAČUNSKI DEFICIT I JAVNI DUG RH
Mentor/mentorica rada: prof. dr. sc. Đula Borzan

U Osijeku, 21. rujna 2020. godine

Potpis Mario Šarić

SAŽETAK

Državni proračun predstavlja godišnje prihode, primitke, rashode i izdatke svih proračunskih korisnica u Republici Hrvatskoj. U proračunske korisnike ubrajaju se sva ministarstva, jedinice državne uprave, jedinice državne vlasti i drugi korisnici proračunskih sredstava. Donošenje državnog proračuna važna je zadaća koja je povjerena Ministarstvu financija. Ministarstvo financija nakon što izradi proračun za iduću godinu, on ide na provjeru u Vladu Republike Hrvatske koja ga na kraju odobrava. Javni dug čine iznosi koje je država pozajmljivala kako bi financirala prošle deficite te se razina istog povećava ili smanjuje ovisno o omjeru državnih prihoda i državnih rashoda. Temeljni cilj rada je analizirati kretanje javnih prihoda i javnog rashoda u razdoblju 2015-2019. Analizom je utvrđeno da se jaz između javnih prihoda i javnih rashoda u promatranom razdoblju konstantno smanjivao. Također, cilj je rada analizirati kretanje javnog duga Republike Hrvatske u razdoblju 2015-2019. Analizom je utvrđeno da se udio javnog duga u BDP-u smanjivao, što je dobar pokazatelj da su aktivnosti koje su provedene u svrhu reduciranja javnog duga kvalitetne.

Ključne riječi: Državni proračun, javni dug, Republika Hrvatska

ABSTRACT

The state budget represents the annual revenues, receipts, expenses and expenditures of all budget users in the Republic of Croatia. Budget users include all ministries, state administration units, state government units and other users of budget funds. Adoption of the state budget is an important task entrusted to the Ministry of Finance. The Ministry of Finance, after preparing the budget for next year, goes to the Government of the Republic of Croatia for verification, which eventually approves budget. Public debt consists of amounts borrowed by the state to finance past deficits, and the level of the same increases or decreases depending on the ratio of government revenues and government expenditures. The basic goal of the paper is to analyze the movement of public revenues and public expenditures in the period 2015-2019. The analysis showed that the gap between public revenues and public expenditures in the observed period was constantly decreasing. Also, the aim of this paper is to analyze the movement of public debt of the Republic of Croatia in the period 2015-2019. The analysis found that the share of public debt in GDP was declining, which is a good indicator that the activities carried out to reduce public debt are of good quality.

Keywords: state budget, public debt, Republic of Croatia

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. METODOLOGIJA RADA.....	2
2.1. Metode istraživanja	2
2.2. Struktura rada.....	2
3. POJMOVNO ODREĐENJE PRORAČUNSKOG DEFICITA.....	4
3.1. Pojam proračuna, deficita i proračunskog deficita	4
3.2. Javni prihodi i javni rashodi.....	8
3.2.1. Javni prihodi.....	8
3.2.2. Javni rashodi	12
3.3. Načela i uzroci rasta javnih rashoda	13
3.4. Rashodi državnog proračuna.....	14
3.5. Proračunski deficit	16
3.5.1. Vrste proračunskog deficita	16
3.5.2. Izvori financiranja proračunskog deficita	17
4. PRORAČUNSKI SALDO REPUBLIKE HRVATSKE U RAZDOBLJU OD 2015. DO 2019.	22
4.1. Analiza kretanja proračunskog deficita u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2015. do 2019. godine.....	22
5. JAVNI DUG.....	27
5.1. Klasifikacija javnog duga	28
5.2. Upravljanje javnim dugom	30
6. ZAKLJUČAK.....	34
Literatura.....	35

1. UVOD

Kako bi svaki sustav mogao funkcionirati na željeni način i uz željene rezultate, potrebno je znati obveze i odgovornosti svakog dijela tog sustava. Kada je o državi kao sustavu riječ, u ovom slučaju Republici Hrvatskoj; treba znati tko je za što odgovoran i tko ima kakve zadatke kako bi se došlo do zacrtanog cilja. Za definiranje i prijedlog proračuna u Republici Hrvatskoj, koji je, uz javni dug predmet istraživanja ovog rada zaduženo je Ministarstvo financija i Vlada Republike Hrvatske. Proces izrade proračuna odvija se u nekoliko faza, a za njegovu kvalitetu odgovorna su brojna državna tijela. Ministarstvo financija izrađuje nacrt ekonomske i fiskalne politike za duži rok te taj prijedlog šalju Vladi. Ako Vlada odobri, tj. kad odobri prijedlog proračuna, izrađuju se smjernice pa Ministarstvo financija daje upute za izradu prijedloga proračuna proračunskim i izvanproračunskim korisnicima. Rok za dostavu financijskih planova koje proračunski i izvanproračunski korisnici naprave je do lipnja tekuće godine. Dokumenti se šalju u nadležna ministarstva koje su ta ista nadležna ministarstva dužna poslati Ministarstvu financija do kraja godine. Nakon što se sve to napravi, pošalje i odobri; dobivaju se pravila i smjernice za izradu proračuna.

Kad je o javnom dugu riječ jedna od definicija javnog duga ga definira kao akumulirana pozajmljena novčana sredstva države, odnosno sumu svih potraživanja koja prema javnom sektoru imaju njegovi vjerovnici u određenom trenutku. Zakon o proračunu (članak 3, 136/12, 15/15) propisuje zakonodavni i institucionalni okvir upravljanja javnim dugom. Njime je utvrđen obuhvat javnog duga, ciljevi upravljanja javnim dugom, uvjeti i ovlasti zaduživanja te obveze izvještavanja. Zakon o izvršavanju državnog proračuna Republike Hrvatske, koji se donosi svake godine i odnosi se na slijedeću proračunsku godinu, utvrđuje iznos novog zaduživanja, kao i obveza s osnove tekućih otplata državnog duga. Cilj rada je analizirati kretanje javnih prihoda i javnih rashoda, kao i javnog duga u razdoblju 2015-2019.

2. METODOLOGIJA RADA

Unutar ovog poglavlja na početku definirane su metode istraživanja koje su se koristile prilikom samog pisanja diplomskog rada, a u drugom dijelu poglavlja opisana je struktura rada. Naveden je svaki dio zasebno te je ukratko opisan kako bi se dala podloga za lakše razumijevanje rada, problema i tematike rada.

2.1. Metode istraživanja

Prilikom izrade diplomskog rada korišteni su većinom sekundarni izvori podataka i informacija, poput knjiga iz područja ekonomije i javnih financija, stručni i znanstveni radovi objavljeni u zbornicima radova i časopisima te zakoni vezani za promatranu tematiku. Korištene su također internetske stranice te statističke baze podataka, iz kojih je autor koristio podatke prilikom izrade tablica i grafikona. Informacije koje su uzete iz omogućenih izvora temelj su za usporedbu razine javnog duga i proračunskog salda kroz promatrano razdoblje.

2.2. Struktura rada

Uvod i metodologija rada, kao prva dva poglavlja ovog rada, već su spomenuti. U trećem poglavlju u fokusu su proračunski deficit, proračunski rashodi te javni prihodi i javni rashodi. Definiran je proračunski deficit, razine proračuna te njegova obilježja. Nadalje, definirano je što sve pripada javnim prihodima i javnim rashodima. Grafički je prikazano i objašnjeno kretanje javnih prihoda i javnih rashoda u promatranom razdoblju, 2015-2019.

U trećem poglavlju je još navedeno koja su načela i uzroci nastanka javnih rashoda te su navedeni rashodi državnog proračuna. Na kraju trećeg poglavlja definirani su izvori financiranja proračunskog deficita, a objašnjena je i priprema i donošenje proračuna za određeno obračunsko razdoblje u Republici Hrvatskoj.

Četvrti dio posvećen je proračunskom saldu u razdoblju 2015-2019. godine, dan je uvid u točne podatke o proračunskom saldu te njegovom udjelu u BDP-u države.

U petom dijelu teorijski se definira javni dug i navodi se klasifikacija javnog duga prema određenim kriterijima. Nadalje, definirano je na koji način se upravlja javnim dugom i koji su ciljevi upravljanja javnim dugom. Također, navedeno je odakle se sve može financirati javni dug, a u nastavku kroz dvije tablice dan je uvid u strukturu duga i kretanje duga u razdoblju 2015-2021. godine.

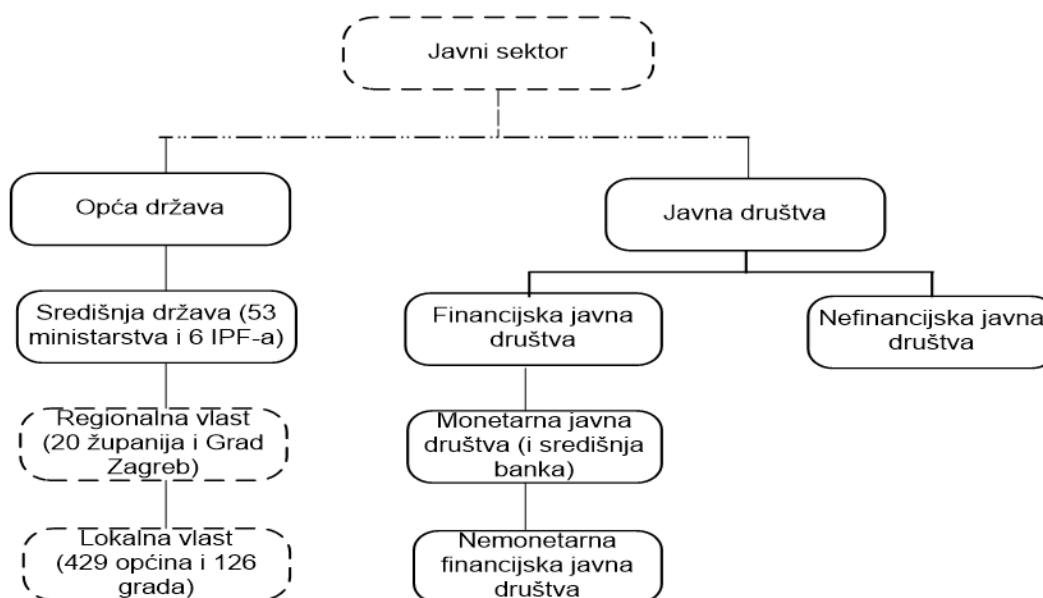
U zaključku, zadnjem dijelu rada donose se konačni zaključci i stajališta o istraživanoj problematici. Nakon zaključka slijedi popis literature, slika i grafikona koji su korišteni u izradi diplomskog rada.

3. POJMOVNO ODREĐENJE PRORAČUNSKOG DEFICITA

Za razumijevanje proračunskog deficita potrebno je prvo razlikovati proračun središnje te proračun opće države, kao i proračunske suficite odnosno deficite. Financijsko poslovanje može biti u suficitu i u deficitu, a ovaj rad će se baviti pitanjem deficita, odnosno manjka. Definirat će se svi potrebni pojmovi za razumijevanje cijele priče oko proračunskog salda, bit će navedene vrste proračunskog deficita i na koji način one djeluju te u konačnici koji su izvori financiranja proračunskog deficita.

3.1. Pojam proračuna, deficita i proračunskog deficita

Javni sektor predstavlja cjelokupni subjekt koji nastoji ostvariti sve funkcije i aktivnosti države i svih pripadajućih institucionalnih državnih subjekata, koji su pod ingerencijom države. Institucionalne jedinice predstavljaju sve subjekte koji obavljaju funkcije pružanja dobara i usluga usmjerene na stanovništvo na netržišnoj osnovi. One polaze od Vlade koja ima zakonodavnu i izvršnu ovlast i sastoji se od niza manjih institucionalnih jedinica unutar područja neke zemlje. Slikom 1. prikazuje se javni sektor i oni segmenti u državi koji u njega pripadaju.

Slika 1. Javni sektor Republike Hrvatske (izvor: Ekonomski fakultet u Osijeku, Karačić D., Powerpoint prezentacija „Javni sektor“, 2013.)

Prema Zakonu o proračunu u Republici Hrvatskoj postoje tri razine proračuna:

1. državni proračun
2. proračun izvanproračunskih fondova
3. proračun jedinica lokalne uprave i samouprave

Sve navedene razine proračuna obuhvaćaju određene podproračune, pa tako npr. državni proračun obuhvaća prihode/primitke, rashode/izdatke proračunskih korisnika (poput Vlade, Hrvatskog sabora, državnih agencija, ministarstava i sl.). Proračun izvanproračunskih fondova obuhvaća prihode i rashode Mirovinskog i zdravstvenog fonda, Zavoda za zapošljavanje, sredstava doplatka za djecu, Hrvatskih voda, Hrvatskih cesta i slično. Proračun jedinica lokalne uprave i samouprave obuhvaća prihode i rashode županija, općina, gradova kao i Grada Zagreba. Za lakše razumijevanje postavljaju se dvije formule kako bi se definirala razlika između proračuna država. Pri tumačenju proračunskog deficita, iznimno je važno znati o kojoj je razini javnog sektora riječ. Formule glase:

PRORAČUN SREDIŠNJE DRŽAVE = DRŽAVNI PRORAČUN + IZVANPRORAČUNSKI FONDOVI

PRORAČUN OPĆE DRŽAVE = DRŽAVNI PRORAČUN + IZVANPRORAČUNSKI FONDOVI + PRORAČUN JEDINICA LOKALNE UPRAVE I SAMOUPRAVE

„Prihodi prikupljeni od poreza, taksa (pristojbi), doprinosa i drugih davanja radi zadovoljenja javnih potreba raspoređuju se na određene korisnike i u utvrđene namjene primjenom raznih instrumenata. Jedan od najznačajnijih među njima svakako je budžet, odnosno proračun, kojim se u velikom broju suvremenih zemalja raspoređuje najveći dio prihoda prikupljenih za financiranje zadataka usmjerenih u pravcu zadovoljenja javnih potreba.“ (Jelčić, 2001)

Ipak, proračun je kroz povijest definiran na mnogo načina i prezentiran u više oblika, a proračun je sustavni pregled planiranih prihoda i rashoda neke države u određenom vremenskom razdoblju, za čiju izradu je zadužena Vlada. Zbog razloga što se može definirati na razne načine, postoji nekolicina obilježja koja su ista svakoj definiciji. „Obilježja zajednička svim definicijama proračunskog dokumenta jesu:

1. proračun je javni akt;
2. brojčano uspoređuje javne prihode i javne rashode;
3. orijentacija je za buduće razdoblje i ima plansko značenje;
4. mora biti kratkoročno uravnotežen i sukladan financijskom planu;
5. brojčano je izražen program aktivnosti vlade i mjera za njihovo ostvarenje.“ (Rogić Lugarić, 2010:893)

Prilikom izrade i provođenja proračuna, potrebno je pridržavati se određenih, propisanih pravila, odnosno proračunskih načela. Teorija razlikuje devet proračunskih načela, koja se najčešće navode kao osnovna, a ona su podijeljena u dvije skupine. Prema Rogić Lugarić (2010) to su:

1. formalno statična proračunska načela ili načela koja se odnose na sadržaj i oblik proračuna:
 - a) načelo preglednosti ili jasnoće,
 - b) načelo potpunosti,
 - c) načelo jedinstva,
2. dinamična materijalna proračunska načela ili načela koja se odnose na sastavljanje i izvršavanje proračuna:
 - a) načelo točnosti,
 - b) načelo specijalizacije,
 - c) načelo prethodnog odobrenja,
 - d) načelo perioditeta,
 - e) načelo ravnoteže i
 - f) načelo javnosti.

U literaturi se razlikuje pojam proračunskog i fiskalnog deficita. Proračunski deficit je taj koji obuhvaća salda prihoda i rashoda središnje države, dok s druge strane fiskalni deficit

obuhvaća deficit cijelog javnog sektora (opće države). Fiskalnim deficitom nužno je obuhvatiti fiskalne aktivnosti središnje banke i financijskih posrednika.

Proračun se općenito sastoji od tri računa:

1. prihodi
2. rashodi
3. račun financiranja

(Borožan, 2010.) navodi podjelu stavki na slijedeći način:

1. Prihodi – prihode čine prihodi od poslovanja i prihodi od prodaje nefinancijske imovine
2. Rashodi – rashode čine rashodi poslovanja i rashodi za nabavu nefinancijske imovine

Prema Ministarstvu financija (2019.) tri su glavne funkcije proračuna:

1. prikazuje najvažnije ciljeve države u fiskalnoj državi
2. služi kao instrument kojim država utječe na ekonomsko stanje u državi
3. služi kao sustav prikupljanja i trošenja proračunskih sredstava

Prema Zakonu o proračunu (NN 87/08, 136/12, 15/15) proračunski rashodi obuhvaćaju:

1. rashode za zaposlene
2. materijalne rashode
3. financijske rashode
4. subvencije
5. pomoći
6. naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i ostale naknade
7. rashode za nabavu nefinancijske imovine
8. ostale rashode

3.2. Javni prihodi i javni rashodi

3.2.1. Javni prihodi

Za uspješno funkcioniranje određene države potrebno je osigurati dostatna financijska sredstva za podmirenje mogućih potreba svih onih koji žive, rade i djeluju na prostoru te iste države. Postoji nekoliko načina kako bi se prikupila ta sredstva, a to su npr. osnovni prihodi koje država i ostala javna tijela omogućuju kroz obavljanje određenih djelatnosti, bile one gospodarske ili druge prirode. Najznačajniji javni prihodi koje država ostvaruje u određenom vremenu su fiskalni prihodi. Fiskalni prihodi su brojniji i država ih ubire od poreznih obveznika u svrhu financiranja javnih rashoda.

„U financijskoj literaturi najčešće možemo naći slijedeću podjelu državnih prihoda:

1. originarni i derivativni prihodi
2. javnopravni i privatnopravni prihodi
3. redovni i izvanredni prihodi
4. ekvivalentni prihodi i prihodi opće naknade
5. prihodi od stanovništva i prihodi od pravnih osoba
6. prihodi u novcu i prihodi u naturi
7. prihodi širih i užih teritorijalnih jedinica“ (Srb, Čulo, 2006.:39)

Autori Goreta, Peran, Vukošić (2016.) originarne prihode definiraju na slijedeći način: „Originarni (izvorni) prihodi države su prihodi koje država ostvaruje svojom ekonomskom aktivnošću ili na temelju prava vlasništva, kao i svaki drugi gospodarski subjekt. Naime, država te prihode ostvaruje u svojstvu poduzetnika od javnih (državnih) poduzeća ili od državne imovine.“ Kada je o derivativnim prihodima riječ, isti autori navode: „Derivativni (izvedeni) prihodi su prihodi koje država ostvaruje na temelju svoje suverene vlasti, odnosno na osnovi tzv. financijskog suvereniteta (moći), pritom ih ubirući iz ekonomske snage fizičkih i pravnih osoba.

Javnopravni prihodi se prikupljaju temeljem financijskog suvereniteta države kroz uvođenje poreza i ostalih fiskalnih oblika, a privatnopravni prihodi se smatraju onim prihodima koji nastaju djelovanjem države te obavljanjem određene djelatnosti. Što se tiče redovnih prihoda,

oni se prikupljaju svake godine i njima se pokrivaju redovni rashodi, a u nekim slučajevima djelomično i izvanredni rashodi. Redovni prihodi su oni prihodi koji se prikupljaju oporezivanjem dohotka, a izvanredni su oni koji se pojavljuju povremeno tokom obračunskog razdoblja. Izvanrednim prihodima se pokrivaju rashodi koji nisu bili planirani te za njih nije bio dostatan iznos redovnih prihoda. Kad je o ekvivalentnim prihodima riječ, (Srb, Čulo, 2006.: 40-41) kažu da „njihov obveznik za uplaćeni iznos ostvaruje neku protuuslugu – ekvivalenciju. Tako, na primjer, obveznik doprinosa koji plaća zdravstveno osiguranje za ekvivalenciju dobiva besplatnu zdravstvenu zaštitu.“ Ostali prihodi su prihodi opće namjene.

Prihodi od stanovništva svoj izvor imaju u dohotku građana te su namijenjeni za podmirenje državnih rashoda. Prihodi koji se prikupljaju od poslovnih jedinica su u skupini prihoda od pravnih osoba, a oni se ubiru temeljem zakonskih propisa.

FISKALNI PRIHODI

Kao što je već navedeno, država prikuplja određene prihode, između ostalih i fiskalne koje na kraju koristi za financiranje i podmirenje nastalih potreba. Prikupljanje fiskalnih prihoda uređeno je zakonom te su one prisilnog karaktera. Porezni obveznik dužan je na određeni način, prema određenim uvjetima i u određenom vremenu koje je propisano zakonom platiti što mora. Shodno tome, „fiskalne prihode dijelimo na:

1. poreze
2. carine
3. doprinose
4. takse
5. parafiskalitete i druge financijske dadžbine“ (Srb, Čulo, 2006.: 40)

Kao što je već ranije navedeno, porezi su najznačajniji prihod države, a ubiru se bez protuusluge se radi financiranja proračunskih rashoda. Prema autorima Vasiček i Vasiček (2016.: 74-75) oni imaju slijedeća obilježja:

1. „Obveznost (prinudnost) poreza – jednom ustanovljena porezna obveza zahtijeva izvršenje, jer neizvršenje za sobom povlači razne zakonske sankcije
2. nepovratnost poreza – jednom ubrani porezi postaju bespovratno vlasništvo države koja njima raspoláže alocirajući ih za zadovoljenje javnih potreba

3. nepostojanje neposredne naknade – za iznose plaćene na ime poreza porezni obveznici nemaju pravo na izravnu naknadu ili činidbu, porezni obveznik će od plaćenog poreza imati neposredne koristi.“

Kad je o osnovnoj podjeli poreznih oblika riječ, govori se o izravnim kod kojih svaki porezni obveznik plaća svoj dio i porezni teret neizravno pada na krajnjeg potrošača. Osnovni porezni oblici kojima država stvara prihode su između ostalih porez na dobit, porez na dodanu vrijednost, trošarine. Prema Vasiček i Vasiček (2016:75) doprinosa „uključuju sva obvezna davanja koja vrše osigurane osobe ili njihovi poslodavci prema državnim institucijama koje vode programe socijalne skrbi, zdravstvene skrbi ili brigu o nezaposlenima.“ Zdravstveno i mirovinsko osiguranje te doprinosi za zapošljavanje su u skupini obveznih doprinosa. Goreta i drugi navode kako su karakteristike poreza:

1. „derivativnost
2. prisilnost
3. odsutnost neposredne naknade
4. nedestiniranost
5. ubiru se u javnom interesu
6. novčani su prihod države.“

Prema Kesner-Škreb (2003.) definicija carina glasi: „Carina se uglavnom definira kao porez koji se naplaćuje na uvoz, a pripada skupini neizravnih poreza. Drugim riječima, carine su namet koji se ubire na dobra što ulaze u zemlju ili usluge koje nerezidenti pružaju rezidentima. Carine se uvode radi prikupljanja prihoda ili zaštite domaće proizvodnje.“ Postoje razni kriteriji kojima bi se carine mogle svrstati u određene grupe, a carine prema cilju uvođenja kako navodi Jelčić (1998.: 336), su slijedeće:

1. „financijske (fiskalne)
2. ekonomske ili zaštitne
3. antidampinške
4. represivne“

Kad je o financijskim carinama riječ, pomoću njih se prikupljaju prihodi koji se na kraju koriste za financiranje javnih rashoda. S druge strane, ekonomske ili zaštitne carine su one kojima se želi zaštititi domaća proizvodnja i domaće gospodarstvo putem znatno većih carina i nameta na uvoz iz inozemstva. Istu zadaću imaju i antidampinške carine koje također na neki

način štite domaće gospodarstvo od pretjeranog uvoza jeftinije strane robe. Represivne carine su odgovor na moguće loše stanje proizvoda države na tržištu druge države.

Razlika između poreza i taksi (pristojbi) je u tome da se za plaćenu pristojbu državi dobiva određena protuusluga.

NEFISKALNI PRIHODI

Nefiskalni prihodi za razliku od fiskalnih nisu prisilnog karaktera nego lokalne i regionalne jedinice nađu druge načine kako bi ih naplatile. Prikupljaju se na temelju vlasništva, financijskom aktivnosti države, od državne imovine i iz ostalih nefiskalnih prihoda. Prema Srb i Čulo (2006.: 44) postoje idući nefiskalni prihodi:

1. „prihodi od djelatnosti državnih organa
2. prihodi od državne imovine
3. prihodi od darova, nasljedstva, legata i slično
4. prihodi od emisije novca
5. prihodi zasnovani na kreditnoj osnovi“

Isti autori navode kako su novčane kazne su jedan od značajnijih izvora prihoda od djelatnosti državnih organa. Još neki prihodi koji pripadaju u tu skupinu su prihod od prodaje zaplijenjene imovine u postupcima, oduzimanje imovinske koristi i slično. U skupinu prihoda od državne imovine između ostalih pripadaju prihodi od iznajmljivanja imovine, naknada za korištenje imovine, naknade za koncesije i slično. Darovi su određene donacije iz zemlje ili inozemstva, a mogu se pojaviti i u slučaju elementarnih nepogoda većih razmjera te mogu biti u novcu i naturi. Kad je o legatu riječ, Srb i Perić, (1997.: 203) kažu: „legat se od dara razlikuje po tome što je on destinirani prihod. Legat će se moći upotrijebiti samo u onu svrhu za koju je dan, dakle samo za određenu namjenu koju je odredio legatar. (...) U pogledu nasljeđivanja možemo ukratko iznijeti da se imovina nasljeđuje samo da četvrtog nasljednog reda, pa ukoliko nema oporuke i nasljednika, država se pojavljuje kao nasljednik.“ Primarna emisija novca nije popularan način za financiranje državnih rashoda, a njoj se pribjegava kad se svi ovi načini od prije naprave, ali postoji još određeni dio planiranih rashoda. Novce iz primarne emisije bi trebalo koristiti kao sredstvo financiranja gospodarskog razvoja; u svakom drugom slučaju emisija novca može imati štetne posljedice. Još jedan način na koji država i njene lokalne

jedinice mogu ostvarivati prihod je prihod na temelju kreditne osnove kroz javne i druge oblike zajmova.

3.2.2. Javni rashodi

Javni rashodi nastaju kad je omjer državnih primitaka i izdataka negativan. Oni predstavljaju trošenje resursa države u svrhu zadovoljenja potreba države, kao i njenih stanovnika. Prema Rolleru (1996.:77) „Granica rasta javnih rashoda jest ona razina (iznos) javnih rashoda određenog razdoblja kod kojeg se javlja tzv. nulti gospodarstveni rast. Dakle, granica rasta javnih rashoda nalazi se na onoj razini (opsegu) javnih rashoda kod kojeg se počinje ugrožavati gospodarstveni rast.“

Javne rashode treba kontrolirati i voditi računa da budu na optimalnoj razini jer ako se javni rashodi nagomilaju, oni mogu naštetiti gospodarskom rastu te ih je potrebno smanjiti. Javni rashodi dijele se u slijedeće skupine:

1. „novčane i naturalne
2. redovne i izvanredne
3. osobne i materijalne
4. rentabilne i nerentabilne
5. centralne i lokalne“ (Srb, Čulo, 2006.: 66)

Danas je trend da se svi rashodi podmiruju u novcu, a u određenim slučajevima oni se mogu podmiriti i u naturi. Kad je o redovnim rashodima riječ, oni su predvidljivi te se za njihovo podmirenje koriste javni prihodi. Izvanredni rashodi, kao što im samo ime kaže, su nepredvidljivi, pojavljuju se u određenim situacijama bez konstante, a za njihovo podmirenje se koriste izvanredni prihodi. Osobni rashodi su rashodi ljudi koji rade u određenim javnim tijelima, a materijalni rashodi nastaju zbog poboljšanja infrastrukture i okoline u kojoj se djeluje i živi. Rentabilni rashodi su oni koji na neki način povećavaju nacionalni dohodak, dok su nerentabilni rashodi oni koji taj isti nacionalni dohodak smanjuju ili ga ne povećavaju. Kad je o centralnim i lokalnim rashodima riječ, Srb i Čulo (2006.: 67) kažu „Centralne javne rashode poduzima država i njima podmiruje vojne, diplomatske i druge potrebe iz svoje nadležnosti, dok druge brojne potrebe podmiruju uže teritorijalne jedinice iz svojih prihoda. Neki javni rashodi javljaju se i kod centralnih i kod lokalnih organa (podmirenje potreba predstavničkih, upravnih i drugih organa i organizacija te pravosudnih organa.“

3.3. Načela i uzroci rasta javnih rashoda

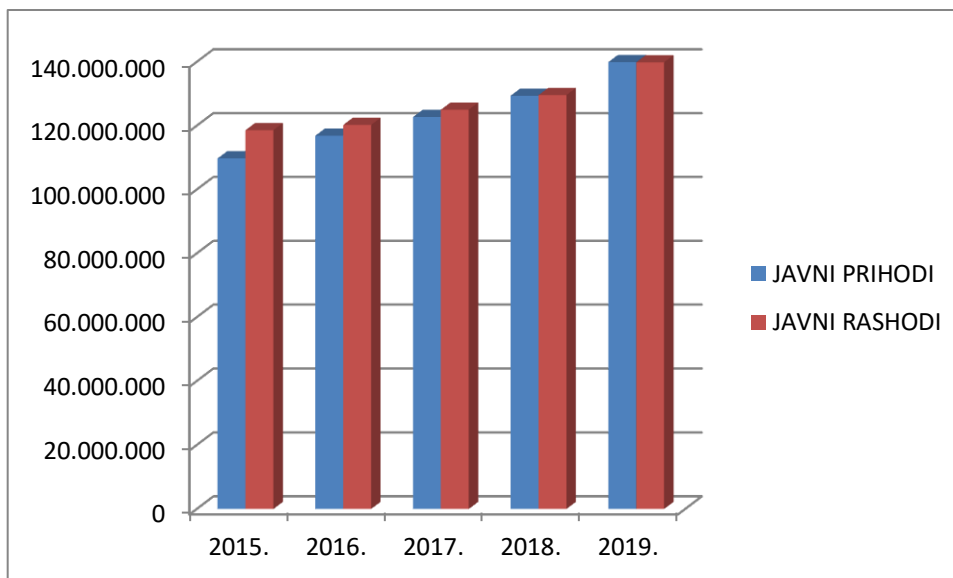
Prilikom trošenja javnih prihoda, treba se držati pravila i propisa koji su doneseni u vezi njih. Kao pomoć u što pravilnijem trošenju javnih prihoda, stvorena su načela javnih rashoda. Ovisno o autoru, podjela tih načela može biti drukčija, ali prema autorima Srb i Čulo (2006.: 68) „osnovna načela su:

1. načelo javnog interesa
2. načelo štednje
3. načelo prioriteta i proporcionalnosti
4. načelo ravnoteže
5. načelo produktivnosti i usklađenosti s nacionalnim dohotkom.“

Primjenjujući načelo javnog interesa – javni interes se stavlja ispred interesa pojedinca te se tako pridonosi okruženju koje djeluje u svrhu boljeg suživota. Kad je o načelu štednje riječ, on primjenjuje ekonomsko pravilo da se uz što manje resursa postigne što više. Prema načelu prioriteta financiraju se one javne potrebe koje su od velike važnosti i njima se daje prednost u odnosu na ostale potrebe. Prilikom zadovoljenja potreba, vodi se računa o načelu ravnoteže između javnih prihoda i rashoda. Načelo produktivnosti omogućuje pojavu da se kroz javne rashode povećavaju i javni prihodi te bi zbog toga javni prihodi i rashodi trebali biti u ravnoteži i u skladu sa nacionalnim dohotkom. Neki od uzroka porasta javnih rashoda su:

1. „rast dohotka po stanovniku
2. tehnološke promjene
3. promjena broja stanovnika
4. relativni troškovi javnih usluga (porast troškova u odnosu na privatna dobra)
5. urbanizacija
6. promijenjen djelokrug transfera
7. dostupnost poreznih izvora
8. efekt praga i financije rata
9. politički i društveni faktori“ (Musgrave i Musgrave, 1995.: 129-135)

Pomoću Grafikona 1 prikazana je razina javnih prihoda i javnih rashoda u razdoblju 2015-2019. godine u Republici Hrvatskoj

Grafikon 1.: Razina javnih prihoda i javnih rashoda u razdoblju 2015-2019. godine u Republici Hrvatskoj

Izvor: izrada autora na temelju podataka preuzetih sa stranice Ministarstva financija Republike Hrvatske, dostupni na: <https://mfin.gov.hr/>, pristupljeno 2.9.2020.

Vidljivo je da se razina javnih prihoda i javnih rashoda se svake godine sve više povećavala. Od 2015. godine do 2018. godine javni rashodi su bili veći nego javni prihodi, dok se omjer snaga promijenio 2019. godine. Godine 2019. javni prihodi su neznatno bili veći od javnih rashoda (139.919.657 vs. 139.870.063). To je svakako promjena jer su u prijašnjim godinama javni rashodi bili veći od javnih prihoda.

3.4. Rashodi državnog proračuna

Prikupljanjem javnih prihoda počinje proces financiranja javnih rashoda koji su učinjeni u određenom obračunskom razdoblju. Prema članku 18. Zakona o proračunu (NN 87/08, 136/12, 15/15) postoje ovi rashodi državnog proračuna:

1. rashodi za zaposlene
2. materijalni rashodi
3. financijski rashodi
4. subvencije
5. pomoći
6. naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade

7. ostali rashodi
8. rashodi za nabavu nefinancijske imovine

Rashodi za zaposlene nastaju kao kompenzacija djelatnicima za izvršen rad i kao iznos bruto plaće koja je određena ugovorom. Materijalni rashodi obuhvaćaju sve one rashode koji obuhvaćaju rashode poslovanja i nabavke roba ili usluga potrebnih za poslovanje. Financijski rashodi većinom otpadaju na kamate koje se plaćaju na novac koji je posuđen, npr. kamata za primljeni kredit. Subvencije, pomoći i naknade građanima su oblik pomoći ekonomskim i fizičkim subjektima kako bi njihova kupovna moć bila veća te kako bi im se povećao dohodak. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine, kao što im ime kaže, su rashodi koji nastaju zbog kupnje na tržištu. Takvi rashodi još mogu nastati radi proizvodnje dugotrajne proizvedene i neproizvedene imovine unutar države koja ima značajnu vrijednost.

3.5. Proračunski deficit

Slijedeća bitna stavka koju valja definirati je deficit. Barić, (2012.) za deficit kaže: „Deficit je razlika ukupnih prihoda (prihodi od poslovanja i prihodi od nefinancijske imovine) i ukupnih rashoda (rashodi od poslovanja i rashodi za nabavu nefinancijske imovine). Najčešće se pokazateljem deficita smatra iznos deficita kao postotak BDP-a.“

Najčešće upotrebljavana definicija deficita naziva se konvencionalnim deficitom i ona mjeri razliku između gotovinskih ukupnih državnih prihoda i ukupnih gotovinskih rashoda koji se moraju financirati novim zaduživanjem. Ova se mjera deficita također naziva i *potrebom za posudbama javnog sektora* (engl. public sector borrowing requirement) (Kesner-Škreb, 1993.: 475-477).

Proračunski deficit poznat je još kao i proračunski manjak, a prema Borozan, 2010. definira se na slijedeći način: „Ako su prihodi manji od rashoda, u toj je fiskalnoj godini zabilježen proračunski deficit. Drugim riječima, hoće li proračun bilježiti deficit ili suficit ovisi o razlici između poreznih prihoda koje prima i rashode koje poduzima.“

Proračunski deficit ili manjak normalna je pojava u ekonomiji koja ne mimoilazi ni razvijene zemlje, kao ni zemlje u razvoju.

3.5.1. Vrste proračunskog deficita

Postoje razne vrste proračuna zbog deficita. Deficit koji nastaje na tekućem dijelu proračuna kao razlika između kapitalnih prihoda i rashoda naziva se proračun kapitala. Ako se deficit pojavi na tekućem dijelu znači da se sredstva javnog duga koriste za tekuću potrošnju. Deficit koji se javlja na kapitalnom dijelu proračuna manje je ozbiljan i situacija je drugačija. Taj deficit je posljedica povećanja društvenog kapitala koji je na raspolaganju sadašnjim, ali i budućim generacijama (Obradić, Tica, 2016.: 297).

„U uvjetima visoke inflacije važan je operativni deficit koji se definira kao konvencionalni deficit umanjen za dio kamata na javni dug kojim se nadoknađuje inflacija.“ (Kesner-Škreb, 1993.)

Kako navodi ista autorica ovim deficitom nastoji se izbjeći precjenjivanje stvarne visine deficita, stoga se ponekad naziva i proračunom ispravljenim za inflaciju. Prema istom autoru operativni deficit isključuje iskrivljenost koje proizvodi inflacija, dok primarni deficit

isključivanjem cjelokupnog iznosa kamata označava doprinos tekuće politike javnog duga. „Prilikom određivanja visine proračunskog deficita izuzetno je bitno odrediti koji obuhvat javnog sektora se promatra kako navode Obadić, Tica (2006.: 297)

3.5.2. Izvori financiranja proračunskog deficita

Borozan (2011.) navodi tri izvora financiranja proračunskog deficita:

1. Financiranje autonomnim porezima
2. Financiranje zaduživanjem
3. Novčano zaduživanje.

„Neka se pretpostavi da je državna potrošnja financirana u jednakim iznosima povećanjem autonomnih poreza. U uvjetima funkcioniranja privrede na razini manjoj od pune zaposlenosti, i uz ostale pretpostavljene uvjete, multiplikator uravnoteženog proračuna bit će veći od nula.“ (Borozan, 2011.: 372)

Ista autorica nadalje navodi da se financiranje proračunskog deficita može ostvariti kroz zaduživanje u zemlji ili kroz zaduživanje u inozemstvu. U toj situaciji država prodaje obveznice javnosti i nefinancijskom sektoru. Nefinancijski sektor kupnjom obveznica smanjuje svoj depozit ili gotovinu te se tim slijedom smanjuju i rezerve bankarskog sustava. Vlada s novcem dobivenim na takav način plaća svoju potrošnju što vodi ponovnom rastu rezervi bankarskog sustava. Prema Borozan (2011.: 373) ako se umjesto prodaje obveznica javnosti one prodaju središnjoj banci ili poslovnim bankama to novčano financiranje rezultirat će inflatornim pritiscima. Takav način financiranja deficita naziva se novčano financiranje. Prodajom obveznica središnjoj banci, središnja banka povećava novčanu ponudu, a to povećanje vodi rastu agregatne potražnje što može voditi rastu razine cijena.

Prema Ministarstvu financija, „Zaduživanje s ciljem osiguranja potreba za financiranjem utvrđenih državnim proračunom uz postizanje najnižeg troška financiranja provodi se putem:

1. aukcije trezorskih zapisa
2. kratkoročnih i dugoročnih kreditnih zaduženja
3. izdavanjem obveznica

Kad je o aukciji trezorskih zapisa ¹riječ, (NN, 87/08, 136/12) navodi da Ministarstvo financija izdaje trezorske zapise na aukcijama koje su usklađene i organizirane u skladu s Pravilima i uvjetima aukcija trezorskih zapisa. Aukcije trezorskih zapisa izdaju se prema objavljenom godišnjem kalendaru izdavanja trezorskih zapisa. Poziv za sudjelovanje na aukciji Ministarstvo financija raspisuje preko Bloomberg aukcijskog sustava najkasnije dva dana prije održavanja aukcije trezorskih zapisa. Poziv bude raspisan i na web stranicama Ministarstva financija kako bi odrađivanje aukcije bilo što transparentnije i dostupno svima koji su zainteresirani za aukciju. Ponude za trezorske zapise se šalju u vremenskom periodu koji je određen putem poziva, zatim se utvrđuje najniža prihvatljiva diskontirana cijena i na kraju se određuje jedinstvena prodajna cijena za cijelu seriju izdanja.

Kod izdavanja obveznica one predstavljaju izravnu, bezuvjetnu i prioritetnu obvezu Republike Hrvatske. Ministarstvo financija ih također kao i trezorske zapise izdaje u skladu s godišnjim planom izdanja. Izdavanje obveznica u Republici Hrvatskoj provodi se putem sindikata domaćih banaka. Vlada Republike Hrvatske u suradnji sa Ministarstvom financija donosi odluku o izdavanju obveznica uz aranžere izdanja čija je ponuda bila najbolja.

„Zakon o proračunu uređuje planiranje, izradu, donošenje i izvršavanje proračuna, upravljanje imovinom i dugovima, upravljanje javnim dugom, zaduživanje i jamstvo države te jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, proračunski odnosi u javnom sektoru, računovodstvo, unutarnji i proračunski nadzor.“ (Barać, 2012.: 209) Proces planiranja i izrade proračuna pokreće Ministarstvo financija, a proračun donosi Hrvatski sabor na razdoblje od jedne proračunske godine, koja je prema odredbama Republike Hrvatske točno jednu kalendarsku godinu. Pošto je nadležno izvršno tijelo za proračun Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo financija planirani godišnji proračun mora izložiti Vladi. Cjelokupni postupak vezan uz donošenje, kreiranje, planiranje, sadržaj, izvršavanje proračuna propisan je u Zakonu o proračunu. Prema Babiću (2011) u proračunskom procesu izrađuju se i donose kao zasebni dokumenti:

1. državni proračun

Državni proračun predstavlja godišnje prihode, primitke, rashode i izdatke svih proračunskih korisnica u Republici Hrvatskoj. U proračunske korisnike ubrajaju se

¹ Trezorski zapis je kratkoročno utrživi vrijednosni papir s rokom dospijeaća do jedne godine.

sva ministarstva, jedinice državne uprave, jedinice državne vlasti i drugi korisnici proračunskih sredstava.

2. proračun izvanproračunskih fondova

Proračun izvanproračunskih fondova predstavlja plan prihoda i rashoda izvanproračunskih fondova prisutnih u Republici Hrvatskoj tijekom proračunske godine. Oni predstavljaju pravne osobe financirane iz sredstava prikupljenih nenamjenskim porezima, tj. doprinosima i neporeznim prihodima. – Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Hrvatske vode, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Hrvatske ceste, Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka te Centar za restrukturiranje i prodaju.

3. konsolidirani proračun središnje države

Konsolidirani proračun središnje države zapravo je prikaz prihoda i rashoda nakon izvršene konsolidacije svih transakcija između proračuna izvanproračunskih fondova i državnog proračuna, s ciljem uklanjanja istih novčanih transakcija između jedinica državnih vlasti, kako ne bi došlo do prikazivanja istih prihoda i rashoda u više proračuna.

4. proračun jedinica lokalne uprave i samouprave

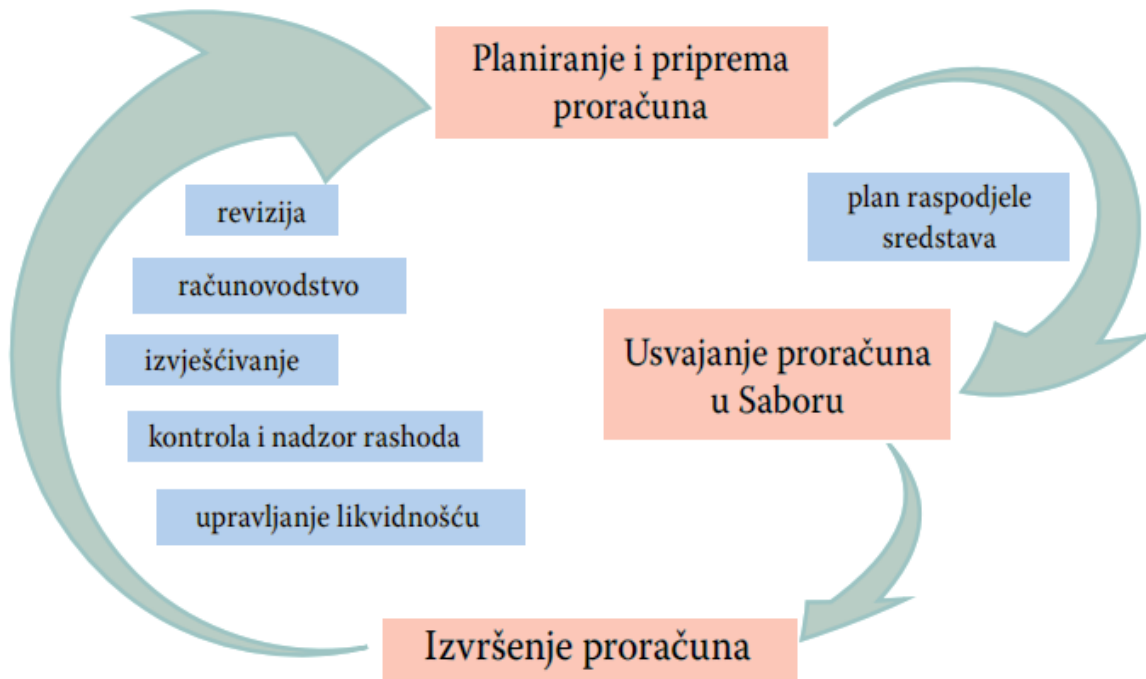
Proračun jedinica lokalne samouprave i uprave donose predstavnička tijela jedinica lokalne uprave i samouprave, sukladno Zakonu o proračunu.

U Republici Hrvatskoj priprema za izradu proračuna za iduću proračunsku godinu kreće odmah na početku tekuće godine jer proces nije lagan i zahtijeva velike napore te prolazi kroz brojne pokazatelje. Proces izrade proračuna odvija se u nekoliko faza, a za njegovu kvalitetu odgovorna su brojna državna tijela. Izrada samog proračuna temelji se na nekoliko makroekonomskih pokazatelja, mora zadovoljiti određene propise i pokazatelje ekonomskog razvitka. Ministarstvo financija izrađuje nacrt ekonomske i fiskalne politike za duži rok te taj prijedlog šalju Vladi. Ako Vlada odobri, tj. kad odobri prijedlog proračuna, izrađuju se smjernice pa Ministarstvo financija daje upute za izradu prijedloga proračuna proračunskim i

izvanproračunskim korisnicima. Rok za dostavu financijskih planova koje proračunski i izvanproračunski korisnici naprave je do lipnja tekuće godine. Dokumenti se šalju u nadležna ministarstva koje su ta ista nadležna ministarstva dužna poslati Ministarstvu financija do kraja godine. Nakon što se sve to napravi, pošalje i odobri; dobivaju se pravila i smjernice za izradu proračuna. „Smjernice i upute za izradu državnog proračuna Ministarstvo financija dostavlja izvanproračunskim korisnicima državnog proračuna i jedinicama lokalne i područne samouprave do kraja svibnja tekuće godine. Ministarstvo financija izrađuje nacrt državnog proračuna i konsolidiranog proračuna države za proračunsku godinu te ga dostavlja Vladi do 9. listopada tekuće godine. Vlada Republike Hrvatske utvrđuje prijedlog proračuna i konsolidirani proračun te ga dostavlja Saboru na donošenje do 9. studenoga tekuće godine. Hrvatski sabor donosi proračun Republike Hrvatske do konca tekuće godine za iduću proračunsku godinu, a proračune jedinica lokalne samouprave donose njihova predstavnička tijela.“ (Barać, 2012.: 211)

Osnovne faze i aktivnosti proračunskog procesa prikazane su slikom broj 1:

Slika 2. Proračunski procesi u Republici Hrvatskoj

Izvor: Ott, K. (2009). Proračunski vodič za građane. Zagreb: Institut za javne financije.

Slikom 2. slikovno je opisan proces planiranja, pripreme i usvajanja proračuna, tj. koje se sve aktivnosti trebaju napraviti kako bi godišnji proračun bio valjan i na kraju odobren od strane Hrvatskog Sabora.

4. PRORAČUNSKI SALDO REPUBLIKE HRVATSKE U RAZDOBLJU OD 2015. DO 2019.

U ovom poglavlju obrađeno je kretanje proračunskog salda Republike Hrvatske u razdoblju od 2015. do 2019. S obzirom da analiza kreće od 2015. godine, vidljivo je da Republika Hrvatska bilježi proračunski deficit u 2015. i 2016. godini. Situacija se u velikoj mjeri mijenja u 2017. godini kada Republika Hrvatska nakon dužeg vremena konačno bilježi suficit u proračunu te taj trend zadržava do 2019. godine. Za potrebe već spomenute analize korišteni su službeni podaci sa stranica Državnog Zavoda za statistiku (DZS) i Eurostata

4.1. Analiza kretanja proračunskog deficita u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2015. do 2019. godine

Podaci koji su u nastavku analizirani preuzeti su iz Izvješća o proceduri prekomjernog proračunskog manjka i razini duga opće države u Republici Hrvatskoj iz listopada 2019. (ESA 2010.)

IZVJEŠĆE O PROCEDURI PREKOMJERNOGA PRORAČUNSKOG MANJKA I RAZINI DUGA OPĆE DRŽAVE U REPUBLICI HRVATSKOJ, LISTOPAD 2019. (ESA 2010.)

U ovom Izvješću Državni Zavod za statistiku objavio je proračunski manjak odnosno deficit opće države. Isti izvor (DZS, Priopćenje, (2019.)) navodi slijedeće: „Fiskalni nadzor Europske komisije nad zemljama članicama temelji se na Izvještaju o prekomjernom proračunskom manjku i razini duga opće države. Ugovorom iz Maastrichta uspostavljena su dva glavna kriterija fiskalnog nadzora: udio proračunskog manjka (deficita) opće države zemlje članice ne smije biti veći od 3 posto BDP-a te konsolidirani dug opće države veći od 60 posto BDP-a.“ izvor (https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/12-01-02_02_2019.htm)

Izvješće o prekomjernome proračunskome manjku i razini duga opće države, države članice Europske Unije obvezne su podnijeti Europskoj komisiji, preciznije rečeno, Eurostatu dva puta godišnje. Prvo izvješće dostavljaju na kraju ožujka (travanjsko Izvješće) te drugo izvješće dostavljaju na kraju rujna (listopadsko Izvješće).

U nastavku slijedi tablični prikaz kretanja proračunskog deficita, odnosno suficita u promatranom razdoblju od 2015. godine do 2019. godine.

U mil. kn	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Proračunski deficit/suficit	-11 262	-3 884	2 914	992	1,553
Udio u BDP-u	3,3%	1,1%	0,8%	0,3%	0,4%

Tablica 1. Proračunski saldo Republike Hrvatske u razdoblju 2015-2019. (izvor: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/12-01-02_02_2019.htm)

Republika Hrvatska u 2015. godini ostvaruje proračunski deficit u iznosu od 11.263 milijuna kuna što je te godine iznosilo 3.3 posto BDP-a. Negativni trend nastavio se i u 2016. godini, ali u manjoj mjeri. Proračunski deficit Republike Hrvatske u toj godini iznosio je 3.884 milijuna kuna što nosi 1.1 posto BDP-a promatrane godine.

Znatan pad proračunskog salda državnog proračuna u odnosu na planirani (sa 12.526 milijuna kuna na 8.852 milijuna kuna) što je znatan pad te je to rezultiralo danim rezultatom deficita u 2015. godini. (DZS, Priopćenje, (2016)) (https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/12-01-02_02_2016.htm)

Zbog istog razloga se oblikovao deficit i 2016. godine. U promatranoj godini, planirani saldo koji je bio znatno manji od onog prošle godine – zabilježio je pad sa 7.485 milijuna kuna na 3.389 milijuna kuna. Vidljivo je da se u 2015. i 2016. godini promašivalo u procjenama, a i da je negativan trend pada proračunskog salda se nastavio i drastično pao. (DZS, Priopćenje, (2017)) (https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/12-01-02_02_2017.htm)

DZS (2019.) navodi kako je 2017. godina bila povoljnija za Republiku Hrvatsku što se tiče financijskog rezultata države. U 2017. godini država je ostvarila suficit u razini od 2.914 milijuna kuna što znači da je udio suficita u BDP-u te godine iznosio 0.8 posto. Pozitivan trend se nastavio i u 2018. godini, samo u manjoj mjeri. Republika Hrvatska zabilježila je proračunski suficit od 992 milijuna kuna, što nosi 0.3 posto udjela u BDP-u te godine. (https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/12-01-02_02_2019.htm)

„Najveći utjecaj na generiranje suficita u 2017. u odnosu na prethodne godine imao je znatno poboljšanje financijskog rezultata izvanproračunskih korisnika i javnih poduzeća te povećanje

poreznih prihoda“ (DZS, Priopćenje, (2018))
(https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/12-01-02_02_2018.htm)

U 2018. godini Republika Hrvatska nastavlja sa trendom pozitivnog financijskog rezultata države te suficit iznosi 992 milijuna kuna, a gledano kroz udio suficita u BDP-u promatrane godine, na suficit otpada 0.3 posto BDP-a. (DZS, Priopćenje, (2019))
(https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/12-01-02_02_2019.htm)

Prema priopćenju Državnog Zavoda za statistiku Republike Hrvatske, veliki utjecaj na iznos suficita u 2018. godini imao je ponovni pad proračunskog salda državnog proračuna u odnosu na prethodnu godinu, tj. na 2017. godinu. Proračunski saldo državnog proračuna pao je sa 292 milijuna kuna na 192 milijuna kuna, a navodi se da je to rezultat pozitivnih ekonomskih trendova.

Postoji nekoliko utjecaja na generiranje suficita u 2018. godini, no kao najveći navodi se poboljšanje financijskog rezultata izvanproračunskih korisnika i javnih poduzeća, povećanje poreznih prihoda, a u konačnici slijedi i smanjenje kamatnih razloga. (DZS, Priopćenje, (2019)) (https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/12-01-02_02_2019.htm)

Zadnja godina koja se uzima u obzir je 2019. godina. U 2019. godini Republika Hrvatska bila je jedna od šesnaest zemalja članica Europske unije koja je 2019. godinu završila s proračunskim viškom, odnosno suficitom. Eurostat navodi da je proračunski višak, odnosno suficit Republike Hrvatske iznosio 1.553 milijardi kuna što čini udio od 0.4 posto u BDP-u države.

Kroz Tablicu 2 prikazuje se položaj Republike Hrvatske u 2019. godini u odnosu na ostale zemlje članice Europske unije koje su na kraju godine zabilježile suficit.

Tablica 2. Položaj Republike Hrvatske u odnosu na druge zemlje EU koje su ostvarile proračunski suficit u 2019. godini

	Zemlja Europske unije	Udio u BDP-u
1.	Danska	3,7
2.	Luksemburg	2,2
3.	Bugarska	2,1
4.	Cipar	1,7
5.	Nizozemska	1,7
6.	Grčka	1,5
7.	Njemačka	1,4
8.	Austrija	0,7
9.	Malta	0,5
10.	Slovenija	0,5
11.	Švedska	0,5
12.	Irska	0,4
13.	Hrvatska	0,4
14.	Češka	0,3
15.	Litva	0,3
16.	Portugal	0,3

Izrada autora prema podacima Poslovni.hr/Hina od 22.4.2020.

(<https://www.poslovni.hr/trzista/hrvatska-medu-clanicama-eu-s-viskom-u-proracunu-jedna-zemlja-je-daleko-ispred-drugih-4227725>)

Podaci Tablice 2. prikazuju da se Danska izdvaja na čelu ljestvice kad su u usporedbi zemlje Europske unije koje su poslovale sa suficitom u 2019. godini. Razlika između prve zemlje (Danske) i druge zemlje (Luksemburga) je približna razlici u udjelu suficita u BDP-u između Luksemburga i Austrije – koja je tek osma na ovoj ljestvici. Razlika između sedme i šesnaeste zemlje je također velika što se tiče udjela suficita u BDP-u. Usporedbe radi, Njemačka je ostvarila suficit od 1.4 posto udjela u BDP-u, dok je Portugal ostvario suficit od 0.3 posto udjela u svom BDP-u.

Što se tiče Republike Hrvatske, svrstala se u skupinu zemalja članica Europske Unije koje su poslovale sa suficitom. Iako je u usporedbi od šesnaest zemalja tek na trinaestom mjestu, treba pohvaliti rad Vlade i svih uključenih u pozitivan financijski rezultat države u promatranom razdoblju. Pohvala ide jer, koliko god je udio suficita u ukupnom BDP-u Republike Hrvatske mal, ipak je u suficitu.

Nakon provedene analize uočeno je da je Republika Hrvatska u promatranom razdoblju (2015-2019.) prve dvije godine, tj. 2015. i 2016. godine bilježila proračunski deficit. Proračunski deficit 2015. godine je bio znatno veći nego proračunski deficit 2016. godine – 2015. deficit je iznosio 11.262 milijuna kuna, a 2016. iznosio je 3.884 milijuna kuna. Udjel proračunskog deficita u BDP-u 2015. godine iznosio je 3.3 posto, dok je udjel proračunskog deficita u BDP-u 2016. godine iznosio 1.1 posto. Početkom 2017. godine gospodarstvo bilježi pozitivni trend što na kraju rezultira pozitivnim rezultatom na kraju iste godine. Gledajući na promatrano razdoblje, Republika Hrvatska je napravila dobre poteze u 2017. godini i nastavila sa pozitivnim financijskim rezultatima sve do 2019.

Kad je o analiziranom razdoblju riječ, 2017. godine je zabilježen najveći suficit, a on je iznosio 2.914 milijuna kuna. U današnjim izazovnim vremenima i konstantnoj ekonomskoj krizi, poslovati u suficitu je za svaku pohvalu. Republika Hrvatska, iako geografski mala država u usporedbi sa vodećim zemljama Europske unije uspjela je 2019. godine poslovati također sa suficitom. Taj podatak Hrvatsku je svrstao u države koje su u 2019. godini ostvarile proračunski suficit. Prema već navedenim podacima vidljivo je da se kroz analizirano razdoblje hrvatsko gospodarstvo izborilo s negativnim trendom koji je nastupio u prve dvije godine proračunskog razdoblja. U prilog pohvalama na račun Republike Hrvatske i njenog poslovnog rezultata ide i činjenica da su tri od pet promatranih godina poslovali u suficitu, a k tome su te tri godine u nizu, tj. postoji određena konstanta.

5. JAVNI DUG

Za bolje razumijevanje pojma javnog duga navest će se dvije definicije. „Javni dug možemo definirati kao akumulirana pozajmljena novčana sredstva države, odnosno sumu svih potraživanja koja prema javnom sektoru imaju njegovi vjerovnici u određenom trenutku. Ono što se financira zaduživanjem jesu akumulirani proračunski deficiti. Deficit nije ništa drugo nego višak proračunskih rashoda nad prihodima tijekom određenog vremenskog razdoblja. Neovisno o obuhvatu države te prihodima i rashodima iz kojih se računa, deficit je u konačnici obična razlika (ostatak). Stoga se utjecaj deficita (i javnog duga) na gospodarstvo i njihovo međudjelovanje s drugim ekonomskim veličinama nužno moraju u promatrati u kontekstu konkretne fiskalne politike.“ (Izvor: Babić i dr., 2001.)

Javni dug vrlo je značajan ekonomski pokazatelj poslovanja države te je on kriterij koji treba biti zadovoljen kako bi se pristupilo monetarnoj uniji. Pravila i propisi koji uređuju kriterije oko veličine i iznosa javnog duga uređeni su ugovorom iz Maastrichta. Prema spomenutom ugovoru, proračunski deficit ne smije prelaziti 3 posto BDP-a, a veličina javnog duga ne smije prelaziti 60 posto BDP-a ili treba iskazivati jasnu tendenciju pada.

PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR ZA UPRAVLJANJE JAVNIM DUGOM

„Zakon o proračunu (NN 87/08, 136/12) propisuje zakonodavni i institucionalni okvir upravljanja javnim dugom. Njime je utvrđen obuhvat javnog duga, ciljevi upravljanja javnim dugom, uvjeti i ovlasti zaduživanja te obveze izvještavanja. Zakon o izvršavanju državnog proračuna Republike Hrvatske, koji se donosi svake godine i odnosi se na slijedeću proračunsku godinu, utvrđuje iznos novog zaduživanja, kao i obveza s osnove tekućih otplata državnog duga.“ (Izvor: Ministarstvo financija, 2020.)

OBUHVAT JAVNOG DUGA

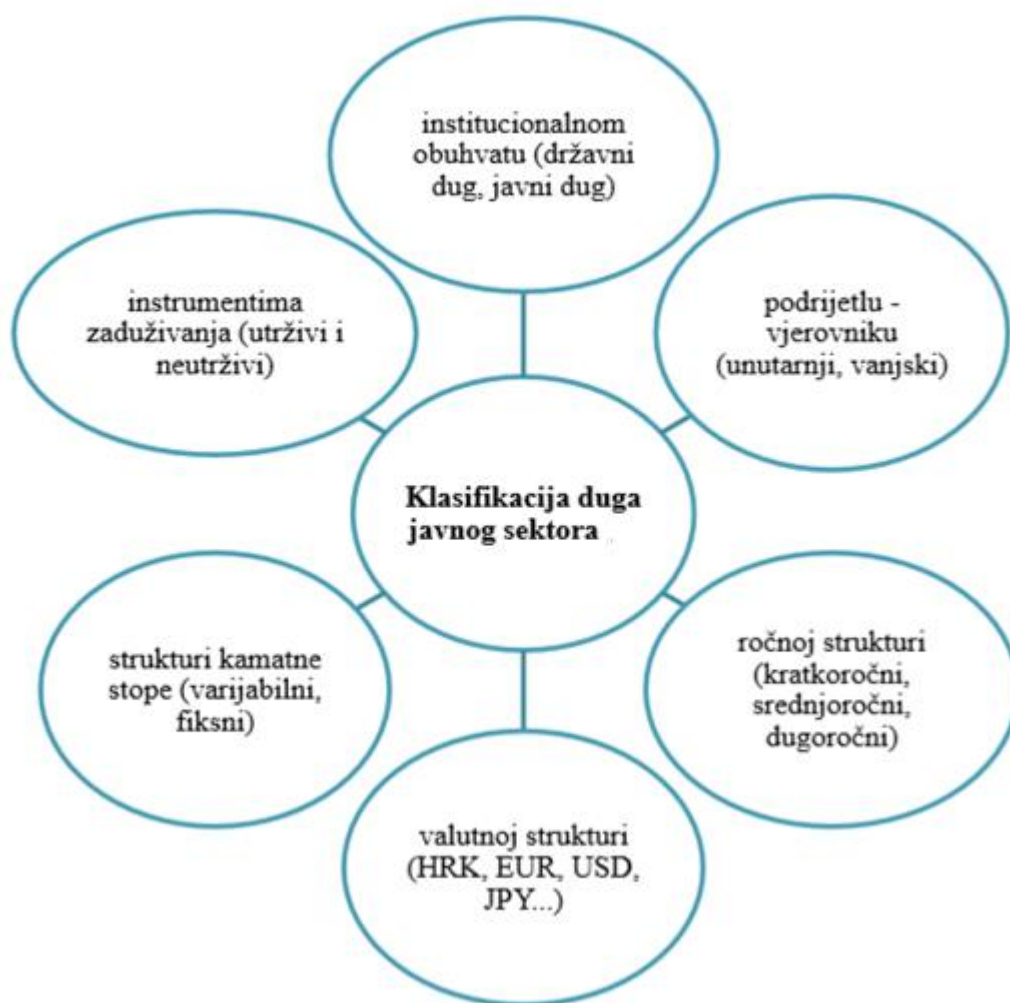
Ministarstvo financija navodi da se državni dug definira kao dug središnjeg proračuna, a javni dug kao dug općeg proračuna. Središnji proračun jesu državni proračun i financijski planovi izvanproračunskih korisnika državnog proračuna, kako je navedeno u odjeljku.

5.1. Klasifikacija javnog duga

Javni dug može se promatrati kroz šest kriterija:

1. „institucionalnom obuhvatu
2. podrijetlu (rezidentnosti vjerovnika)
3. ročnoj strukturi
4. valutnoj strukturi
5. strukturi kamatne stope
6. utrživosti elemenata javnog duga“ (Bajo i dr., 2011.: 19)

Kako bi kriteriji bili pregledniji, prikazani su i Slikom 3:

Slika 3. Klasifikacija javnog duga (Bajo i dr., 2011.: 20)

Prema institucionalnom obuhvatu, može se razlikovati javni i državni dug. Javni dug obuhvaća konsolidirani dug proračuna središnje države, dug proračuna jedinica lokalne i područne samouprave. Kada je riječ o kriteriju podrijetla, razlikuje se vanjski i unutarnji javni dug. Unutarnji javni dug je onaj dug koji nastaje zbog izravnih obaveza države prema rezidentima te države. Suprotno tome, vanjski javni dug, kao što mu ime kaže, dug je koji nastaje izravnim inozemnim zaduživanjem. Što se tiče ročne strukture, postoji kratkoročni, srednjoročni i dugoročni dug. Kratkoročni dug je onaj dug čije je dospeljeće manje od godinu dana, srednjoročni dug je onaj čije dospeljeće dolazi u rasponu od godinu dana do 10 godina, a dugoročni dug je svaki onaj dug čije dospeljeće biva duže od deset godina. Prema kriteriju valutne strukture javni dug se može izdati u domaćoj i u stranoj valuti. Jedna od prednosti javnog duga u domaćoj valuti je ta da eliminira rizik promjene tečaja valute. Loša strana toga da je javni dug u domaćoj valuti leži u riziku stabilnosti monetarnog sustava – povećanje potražnje za domaćom valutom može dovesti do rasta cijene novca. „Zaduživanje se na

inozemnim tržištima obavlja u inozemnoj valuti i preporuča se diverzifikacija tog duga na više valuta kako bi se smanjio tečajni rizik.“ (Bajo i dr., 2011.: 21)

Kriterij strukture kamatne stope dijeli javni dug na dug s varijabilnom kamatnom stopom te na dug s fiksnom kamatnom stopom. Dug s fiksnom kamatnom stopom kod kojeg je dogovorena fiksna naknada u postotku glavnice u određenom vremenskom roku. Dužnik tu naknadu plaća radi korištenja tuđih financijskih sredstava. Za varijabilnu kamatnu stopu, Bajo i drugi autori (2011.: 22) kažu: „Moguće je ugovaranje varijabilne kamatne stope koja se određuje kao fiksna premija na neku od referentnih kamatnih stopa na međunarodnom financijskom tržištu, a preporuča se zaduživanje po toj stopi ukoliko se očekuje smanjenje kamatnih stopa na tržištu, dok se u slučaju očekivanja rasta kamatnih stopa preporuča zaduživanje po fiksnoj kamatnoj stopi.“

Kad je o kriteriju utrživosti elemenata javnog duga riječ, postoje utrživi i neutrživi dug. Glavna razlika između ova dva duga je da utrživi obuhvaća instrumente duga kojima se može trgovati na financijskom tržištu, dok to kod neutrživog duga nije slučaj.

5.2. Upravljanje javnim dugom

Zakon o proračunu (NN 87/08, 136/12) propisuje zakonodavni i institucionalni okvir upravljanja javnim dugom. Njime je utvrđen obuhvat javnog duga, ciljevi upravljanja javnim dugom, uvjeti i ovlasti zaduživanja te obveze izvještavanja. Zakon o izvršavanju državnog proračuna Republike Hrvatske, koji se donosi svake godine i odnosi se na slijedeću proračunsku godinu, utvrđuje iznos novog zaduživanja, kao i obveza s osnove tekućih otplata državnog duga.

Ciljevi upravljanja javnim dugom su: zadovoljavanje financijskih potreba države, uključujući podmirivanje dospjelih obveza postizanje najnižeg srednjoročnog i dugoročnog troška financiranja uz prihvatljivu razinu rizika, promicati razvoj domaćeg tržišta kapitala. Zaduhivanje s ciljem osiguranja potreba za financiranjem utvrđenih državnim proračunom uz postizanje najnižeg troška financiranja provodi se putem: aukcije trezorskih zapisa, kratkoročna i dugoročna kreditna zaduženja te izdavanjem obveznica. (Zakon o proračunu - NN 87/08, 136/12)

Javni se dug može podmirivati:

1. fiskalnom politikom, tj. oporezivanjem gdje teret pada na potrošnju i opterećuje sadašnji naraštaj; domaćim pozajmljivanjem gdje teret pada na novčanu akumulaciju i opterećuje budući naraštaj ili pozajmljivanjem u inozemstvu

2. "tiskanjem" novca, a o izboru financiranja ovisi i kakve će biti posljedice uslijed povećanja poreza, zaduživanja države ili dodatnog monetarnog rasta – monetizacija duga

Povećana državna potrošnja istiskuje investicije i neto izvoze. Monetarna politika i financijska tržišta određuju u kojoj će se odviti istiskivanje investicija i neto izvoza. Kako restriktivna monetarna politika ne dozvoljava porast ponude novca uz porast potražnje, deficitarno financiranje će smanjiti investicije i neto izvoz samo zbog neusklađenosti fiskalne ekspanzije i restriktivne monetarne politike. Na posljedici istiskivanja prikazan je utjecaj na javni dug.

Praksa upravljanja javnim dugom pokazuje kako fiskalni deficit može biti opravdan, ali samo kada je riječ o izuzetnim potrebama za javnim izdacima. Također, u praksi je prihvatljivo da se porezni prihodi smanje privremeno. Navedeni događaji, iako prihvatljivi, nisu poželjni. Ukoliko se gospodarstvo želi maknuti iz stanje recesije, deficitarno financiranje nije poželjno, dok se s druge strane može primijetiti kako postoji velik broj zemalja koje su i razvijene i imaju visok javni dug. Kako u domaćinstvima, prilikom potrebe za dodatnim novčanim sredstvima, vrijedi da je potrebno odlučiti je li primatelj kredita sposoban za kreditiranje, tako vrijedi i za državu. Država treba procijeniti je li sposobna podnijeti teret otplate duga u dugom roku.

Tablicom 3. bit će predloženo kretanje pokazatelja strukture javnog duga.

Tablica 3. Stanje i projekcija kretanja referentnih pokazatelja strukture javnog duga

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
udio domaćeg duga (%)	57,0%	58,0%	57,7%	58,3%	59,8%
udio inozemnog duga (%)	43,0%	42,0%	42,3%	41,7%	40,2%
udio s fiksnom kam. stopom (%)	82,2%	86,2%	87,1%	87,1%	86,7%
udio s varijabilnom kam. stopom (%)	17,8%	13,8%	12,9%	12,9%	13,3%
ponderirana prosječna ročnost (god)	3,6	5,2	5,3	5,3	5,4
udio kratkoročnog duga TZ (%)	12,7%	13,2%	12,9%	12,2%	11,9%
valutna struktura (%)					
hrk	26,7%	29,9%	30,1%	30,6%	32,1%
vk (eur)	19,8%	18,7%	18,7%	19,0%	19,8%
eur	48,2%	46,3%	46,4%	45,7%	47,9%
us\$	5,3%	5,1%	4,8%	4,7%	0,2%
chf	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

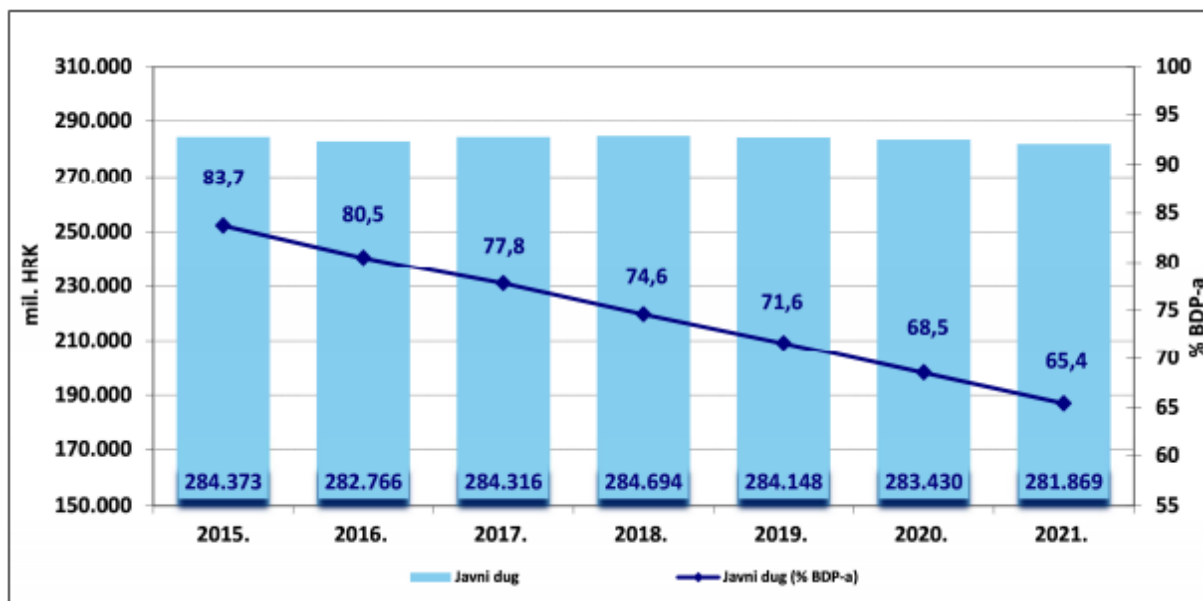
(Izvor: Ministarstvo financija, 2019.)

U 2015. godini, udio domaćeg duga iznosio je 57.0 % te u odnosu na baznu godinu udio domaćeg duga je u porastu. 2016. godine udio domaćeg duga u odnosu na baznu godinu iznosio je 58.0 % što znači da je udio domaćeg duga porastao za 1 posto. 2017. godina bilježi u odnosu na baznu godinu porast udjela domaćeg duga za 0,7 %. 2018. godine udio domaćeg duga u odnosu na baznu godinu porastao za 1,3 %, dok 2019. godina bilježi najveći porast udjela domaćeg duga u odnosu na baznu godinu – 2,8 %.

Kad je kriterij struktura kamatne stope, 2015. godina će opet biti bazna. U 2015. godini Republika Hrvatska se zaduživala 82,2 % od sredstava sa fiksnom kamatnom stopom, a u odnosu na baznu godinu, taj postotak je rastao iz godine u godinu. 2016. godine udio s fiksnom kamatnom stopom iznosio je 86,2 %, što je za 4 % više nego u baznoj godini. 2017. i 2018. godine udio je bio iste vrijednosti (87,1 %) što je u odnosu na baznu godinu više za 4,9 %. 2019. godine je udio s fiksnom kamatnom stopom iznosio 86,7 % što je gledajući na baznu godinu porast od 4,5 %, ali gledajući na prethodnu godinu to je pad za 0,4 %.

Prema valutnoj strukturi vidljivo je da udio hrvatske kune u strukturi duga se povećava – 2015. godine udio hrvatske kune u strukturi duga iznosio je 26,7%. Svake iduće godine taj udio hrvatske kune u strukturi duga rastao je.

Slikom 4. predočeno je kretanje javnog duga u razdoblju 2015-2021. – podaci za 2020. i 2021. su procjene kretanja.

Slika 4. Kretanje javnog duga u razdoblju 2015-2021.

Kako navodi Ministarstvo financija u navedenom dokumentu, prikazano je da se udio javnog duga u BDP-u Republike Hrvatske smanjuje, a kao što je na slici vidljivo, planira se još više taj broj smanjiti. Nadalje navode da je kroz test osjetljivosti utvrđeno da je javni dug i dalje visok u usporedbi s razinama zabilježenim prije krize kao i s visinom duga u usporedivim zemljama. Osnovni cilj zaduživanja jest osiguranje financijskih potreba državnog proračuna, postizanjem najnižeg srednjoročnog i dugoročnog troška financiranja uz preuzimanje razboritom stupnja rizika.

6. ZAKLJUČAK

Ekonomska kriza koja je pogodila i pogađa svjetsku ekonomiju, pa tako i ekonomiju Republike Hrvatske stvara veliki problem funkcioniranju gospodarstva. Rast nezaposlenih, odseljavanja, sve lošije obrazovana i kompetentna radna snaga te sve manje onih koji su voljni napredovati i ulagati u sebe – sve je to stvarnost Republike Hrvatske. Kako bi se slika Republike Hrvatske, kao predmeta istraživanja ovog rada popravila potrebne su određene promjene. Što se tiče obrazovnog sustava, trebala bi se odrediti suficitarna i deficitarna zanimanja te shodno tome u suficitarnim zanimanjima reducirati broj upisnika kako ne bi došlo do hiperprodukcije obrazovanih ljudi u području u kojem nije omogućen isti broj radnih mjesta. Kad je o deficitarnim zanimanjima riječ, treba poticati mlade ljude kako bi upisali ta zanimanja, zainteresirati ih za rad i učenje, što je danas velik izazov.

Kroz analizu financijskog stanja Republike Hrvatske u promatranom razdoblju, vidljivo je da Republika Hrvatska 2015. godine i 2016. godine bilježi proračunski deficit. U razdoblju 2017-2019. godine Republika Hrvatska se „probudila“ i počela je bilježiti proračunski suficit. Unatoč tome što je Republika Hrvatska mala zemlja, poznata po brojnim problemima u gospodarstvu, ona je u 2019. godini bila jedna od šest zemalja Europske unije koja je zabilježila suficit u svome proračunu.

Kad je o javnom dugu Republike Hrvatske riječ, vidljivo je da je iznos javnog duga visok, gledan isključivo kao iznos ili kao udio javnog duga u BDP-u. Ono što ohrabruje su projekcije u 2020. godini i 2021. godini gdje se planira suzbijanje postotka javnog duga u BDP-u gdje bi se on trebao smanjiti za 3 posto. Da Republika Hrvatska ima sposobnost i kvalitetu da to ostvari, u prilog im ide podatak da su udio javnog duga u BDP-u, gledajući razdoblje 2015-2019. smanjili sa 83.7 posto na 71.6 posto.

Otegotna okolnost tim projekcijama bit će pandemija korona virusa koja ostavlja i tek će ostaviti posljedice na gospodarstvo. Zadatak država, kao i Republike Hrvatske u tom periodu je da posljedice koje pandemija korona virusa ostavi na gospodarstvo države budu što manje. Europska Unija već je lansirala paket potpora državama pogođenim korona virusom što je dobar znak, a koliko će one pomoći u suzbijanju posljedica tek će biti vidljivo u budućem razdoblju.

Literatura

- Babić, M. (2011.) *Ekonomija – uvod u analizu i politiku*. Zagreb: Znanje d.o.o.
- Babić, A., Bajo, A., Bubaš, Z., Švaljek, S. (2001). Javni dug u Republici Hrvatskoj, *Financijska teorija i praksa*, 25(1), str. 1-119
- Barać, M. (2012). Obilježja i specifičnosti državnog proračuna Republike Hrvatske i proračuna Europske unije, *Pravni vjesnik*.
- Borozan, Đ. (2012). *Makroekonomija*. Ekonomski fakultet u Osijeku.
- Grupa autora, urednici: Obadić, A., Tica J. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske, Fiskalna politika*. Zagreb: Ekonomski fakultet u Zagrebu
- Jelčić, B. (1998). *Financijsko pravo i financijska znanost*. Zagreb: Informator
- Musgrave, R. i Musgrave, P. (1995). *Javne financije u teoriji i praksi*. Zagreb: Institut za javne financije
- Rogić Lugarić, T. (2010). *Pojmovnik. Hrvatska i komparativna javna uprava*.
- Roller, D. (1996). *Fiskalna politika u teoriji i praksi*. Zagreb: Informator
- Srb, V. i Čulo, I. (2006). *Javno financiranje i monetarna ekonomija*. Požega: Veleučilište u Požegi
- Srb, V. i Perić, R. (1997). *Javne financije*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pravni fakultet u Osijeku
- Vašiček, D. i Vašiček, V. (2016). *Računovodstvo proračunskih i neprofitnih organizacija*. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Internet stranice

- Barić, V. (2012) *Proračunski deficit i javni dug*, Ekonomski fakultet u Zagrebu [online]
Raspoloživo na:
<http://www.efzg.unizg.hr/UserDocsImages/MGR/vbaric/mjs/Prora%C4%8Dunski%20deficit%20i%20prora%C4%8Dun.pdf> [pristupljeno 26. kolovoza 2020.]

Državni zavod za statistiku (<https://www.dzs.hr/>)

DZS (Državni zavod za statistiku (2016.)) Izvješće o proceduri prekomjernoga proračunskog manjka i razini duga opće države u Republici Hrvatskoj, listopad 2016. Priopćenje, 12.1.2./2., 21.10.2016., Zagreb. [online] Raspoloživo na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2016/12-01-02_02_2016.htm [pristupljeno 24. kolovoza 2020.]

DZS (Državni zavod za statistiku (2017.)) Izvješće o proceduri prekomjernoga proračunskog manjka i razini duga opće države u Republici Hrvatskoj, listopad 2017. Priopćenje, 12.1.2./2., 23.10.2017., Zagreb. [online] Raspoloživo na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/12-01-02_02_2017.htm [pristupljeno 24. kolovoza 2020.]

DZS (Državni zavod za statistiku (2018.)) Izvješće o proceduri prekomjernoga proračunskog manjka i razini duga opće države u Republici Hrvatskoj, listopad 2018. Priopćenje, 12.1.2./2., 22.10.2018., Zagreb. [online] Raspoloživo na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/12-01-02_02_2018.htm [pristupljeno 24. kolovoza 2020.]

DZS (Državni zavod za statistiku (2019.)) Izvješće o proceduri prekomjernoga proračunskog manjka i razini duga opće države u Republici Hrvatskoj, listopad 2019. Priopćenje, 12.1.2./2., 21.10.2019., Zagreb. [online] Raspoloživo na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/12-01-02_02_2019.htm [pristupljeno 24. kolovoza 2020.]

Goreta, M., Peran, B., Vukošić, K. (2016) *Originarni i derivativni prihodi države*, Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku 1-2/2016 [online] Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/161805> [pristupljeno 24. kolovoza 2020.]

Institut za javne financije (<https://www.ijf.hr/>)

Kesner – Škreb, M. (2003) *Carina*, Financijska teorija i praksa [online] Raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/5782> [pristupljeno 30. kolovoza 2020.]

Ministarstvo financija Republike Hrvatske (<https://mfin.gov.hr/>)

Ministarstvo financija (2020.) Javni dug. [online] Raspoloživo na: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/javni-dug/104> [pristupljeno 23.8.2020.]

Ministarstvo financija (2019.) Strategija upravljanja javnim dugom za razdoblje 2017. – 2019.), Zagreb [online] Raspoloživo na: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/javni-dug/godisnje-izvjesce-i-strategija-upravljanja-javnim-dugom/2274>, [pristupljeno 30. kolovoza 2020.]

Poslovni.hr/Hina (2020.) Hrvatska među članicama EU s viškom u proračunu: Jedna zemlja je daleko ispred ostalih, 22.04.2020., [online] Raspoloživo na: <https://www.poslovni.hr/trzista/hrvatska-medu-clanicama-eu-s-viskom-u-proracunu-jedna-zemlja-je-daleko-ispred-drugih-4227725> [pristupljeno 30. kolovoza 2020.]

Zakon o proračunu (<https://www.zakon.hr/z/283/Zakon-o-prora%C4%8Dunu>)

Popis slika

Slika 1. Javni sektor Republike Hrvatske.....	4
Slika 2. Proračunski procesi u Republici Hrvatskoj	21
Slika 3. Klasifikacija javnog duga	29
Slika 4. Kretanje javnog duga u razdoblju 2015-2021.....	33

Popis tablica

Tablica 1. Proračunski saldo Republike Hrvatske u razdoblju 2015-2019.	23
Tablica 2. Položaj Republike Hrvatske u odnosu na druge zemlje EU koje su ostvarile proračunski suficit u 2019. godini	25
Tablica 3. Stanje i projekcija kretanja referentnih pokazatelja strukture javnog duga	32

Popis grafikona

Grafikon 1.: Razina javnih prihoda i javnih rashoda u razdoblju 2015-2019. godine u Republici Hrvatskoj	14
---	----